כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ראה ■ כ"ב אב ה'תש"פ ■ 12.08.2020 ■ גליון מס' 595

שכר הנתינה

/ הרב זאב גרינוואלד, ערכים

מבנה חברתי שבו זקוקים בני אנוש איש לרעהו, נוצר כדי להעניק לנו את ההזדמנות הגדולה לעצב אישיות פתוחה כלפי הזולת, מלאת רחמים ומאירת פנים.

כאשר אדם תורם ל"אגודה למלחמה בסרטן", הוא חיזק בתרומתו את מערכות המלחמה נגד מחלה נוראה זו. יתכן שבתרומתו הוא סייע מעט להדברת המחלה והעניק חיים למספר חולים. זה, כמובן, מעשה צדקה מבורך לכל הדעות. אולם, האם בנתינתו התחולל משהו חשוב גם במישור האישי, הפרטי? האם תרמה התרומה גם משהו לאישיות התורם? מסתבר שכן - נעיין במצוות צדקה, וכך נאמר בה: "כי יהיה בך אביון... בארצך אשר ה' אלוקיך נותן לך. לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון. כי פתוח תפתח את ידך לו... די מחסורו אשר יחסר לו. השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל... ורעה עיניך באחיך האביון... נתון תתן לו, ולא ירע לבבך בתתך לו" (דברים ט"ו, ז'-י') .

התורה מוסיפה פרט חשוב: יש לשים לב לדרך נתינת הצדקה. לא די בכך שהעני יקבל את הפרוטה, אלא חשוב לתת לו בסבר פנים יפות: "לא תאמץ את לבבך... מאחיך האביון". יש אדם הנותן צדקה בעין יפה ובנפש חפצה, ויש אחר, שמתן דמים עולה לו כמעט בדמים, אלא שמחמת הלחץ החברתי הוא מושיט את ידו לכיסו ונותן צדקה בלב כבד. על נטיה זו מייחדת התורה את דבריה ומדריכה את האדם, שיש לתת צדקה בחפץ לב, בשמחה וברצון. התורה אינה מסתפקת בהוראת חובת העזרה לעניי העם. היא פונה בהדגשות חוזרות ונשנות אל האדם הנותן, לבל יאמץ את לבו. היא מזהירה מפני העין הרעה, לבל תגרום לחטא הקמצנות להתעורר. היא דורשת מן היד הקפוצה שתיפתח.

מצוות הצדקה אינה רק למען העני. מבנה חברתי זה, שבו זקוקים בני אנוש איש לרעהו, אם בצדקה ממש, אם בהלוואה או בסוגי עזרה אחרים, הוא מבנה חינוכי. הוא נוצר כדי להעניק לנו את ההזדמנות הגדולה לעצב אישיות נדיבה, פתוחה כלפי הזולת, מלאת רחמים ומאירת פנים. עיצוב זה הופקד בידי מצוות הצדקה. לבו של האדם הוא אנוכי מטבעו. היד הקפוצה הינה תכונה אנושית מוכרת. ללא חינוך אישי מתמיד ורצוף, צרה עינו של האדם בזולת. על פי השקפה מוטעית זו כל אדם הוא אויבי. אויב המנסה לפגוע במרחב המחיה שלי בבית, על הכביש, במקום העבודה ובכל מקום נוסף.

מצוות הצדקה במונחים של התורה 'חולמת' על מהפך באדם ובחברה. היא חפצה לשנות את הלב מן היסוד, ליצור בו מודעות ורגישות, שתושג אך ורק בתרגולת מעשית, בנתינה בפועל, ולא בשיעורי אזרחות או במנשרים למיניהם. הנתינה היא הפעולה המעצבת והמחנכת. כל נתינה ונתינה חורתת קו של חסד על לוח ליבו של האדם.

התורם ל"אגודה למלחמה בסרטן" יכול אף הוא לחוש כיצד אחרי תרומתו קרוב הוא בלבו יותר לעם, וכיצד יחד עם נופך הנדיבות שנוסף בליבו, הגורם לתחושת סיפוק ושמחה, מרגיש הוא שייך יותר לכלל. זוהי הברכה הנובעת ממצוות הצדקה.

אין להסתפק במעשה צדקה חד פעמי. אמנם הוא ייטיב במעט את אופיו של האדם, אך אין בכוחו לחולל את השינוי המיוחל. הרמת משקולות מקרית לא תעצב גוף של אתלט. רק אימון רצוף ומתמיד הוא התנאי לכך. כך גם במצוות צדקה, ההשפעה על הלב מושגת רק על ידי נתינה חוזרת ונשנית. במצווה זו קיים גם המושג "מתן בסתר" המחייב לשמור על כבודו של העני בעת שמוגש לו הסיוע.

רק נתינה היוצרת קירבה, שייכות ושותפות, ושאינה פוגעת ברגישויות אנושיות קרויה צדקה. אין לראות במילוי מחסורו החומרי של האדם את חזות הכל. החיוך וההשתתפות הן חלק ממצוה חשובה זו. פרק לימוד חשוב בסוגיה זו מוצאים אנו בהקשר לתרומת עם ישראל למשכן. את הציווי על אודות הקמת המשכן פותחת התורה בפסוק: "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה" (שמות כ"ה, ב'). מפרשי התורה

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

הבחירה החופשית וגבולותיה
רק בעולם שיש בו חופש ובחירה אפשר לומר לאדם: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה'...
המשך בעמ' 2

שו"ת קיץ
לאחרונה נתקלתי בשיטת בישול צרפתית שהולכת וצוברת פופולאריות ונקראת בשם "סו-וויד" שפירושו 'בישול תחת וואקום'...
המשך בעמ' 3

המנוחה והנחלה
מטבע לשון הוא השגור בפי העם, כאשר אדם משלים עניין מסוים הוא נחשב כמי שבא למנוחה ולנחלה, כשבפרשתנו אמורים הדברים לגבי...
המשך בעמ' 6

סיפור לשבת
לעולם הבא ובחזדה
מאז שב מעולם האמת, אשר מסעוד ביטון, איש החברא-קדישא בקרית-שמונה ודמות ידועה בעיר, עובר ממקום למקום כדי לספר שיש חיים...
המשך בעמ' 7

שביבים
■ *שמע" כפול ששים*
■ *צדיק גוזר...*
■ *ונא אל תצדיקנו*
המשך בעמ' 10

תמהו, שראוי היה לומר: 'ויתנו לי תרומה', ולא: "ויקחו לי תרומה". התשובה היא, שבכך רצתה התורה לרמוז לאדם שבהרימו תרומה, יותר ממה שהוא נותן, הוא לוקח, מקבל ומרוויח. כלל זה מקביל לאימרה של חכמינו: "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית". כלומר, בעל הבית מעניק לעני פרוטה, ולעומתו מזכה העני את בעל הבית במידת הנדיבות, בהשבחה של מידות נפש מעולות ובשכר נצחי.

הצדקה מתוארת בפי הנביא כזריעה: "זרעו לכם לצדקה" (הושע י', י"ב). בביטוי זה מקופלת משמעות. כשם שהזריעה מצמיחה פי כמה וכמה מאשר הושקע בה, כך גם הצדקה עשויה להניב פירות רבים. הצדקה והחסד הם מהדברים הבולטים ביותר שהאדם אוכל את פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא.

לא ניתן לפגוש באיכר שיצטער על החיטים שזרע בקרקע והניבו יבול לתפארת. אף איכר בר דעת לא יאמר, שאלמלא אותה זריעה, יכול היה להיות עשיר יותר, כי היה בידו שק חיטים נוסף...

במבט זה יש להביט גם על מתן הצדקה. אלמלא סאת הצדקה שזרע, לא היה הנותן מגיע לעולם לְמה שהגיע ולעולם לא היה קוצר רווחים כה נאים.

הבחירה החופשית וגבולותיה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

רק בעולם שיש בו חופש ובחירה אפשר לומר לאדם: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום, והקללה אם לא תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם". האמירה הזו מלמדת אותנו שיש לאדם בחירה חופשית ובידו לבחור בטוב או ברע, בגלל זה הוא נושא באחריות על מעשיו ועתיד לתן את הדין עליהם. וכך מובא במדרש [דב"ר, ראה פ"ג]: "אמר ר' אלעזר: משאמר הקב"ה הדבר הזה ("ראה אנכי נותן לפניכם") בסיני, באותה שעה - מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, אלא מאליה הרעה באה על עושי הרעה והטובה באה על עושי הטובה" ועוד הוסיפו שם במדרש: "דבר אחר, אמר ר' חגי: ולא עוד שנתתי לכם שתי דרכים אלא שנכנסתי לפנים משורת הדין ואמרתי לכם: 'ובחרת בחיים'". ואכן הבחירה החופשית היא הבסיס לכל התורה כולה, כמו שכתב הרמב"ם [הל' תשובה פ"ה ה"א]: "רשות לכל אדם נתונה, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה הרשות בידו ... ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע". והוסיף שם הרמב"ם: "אילו היה הא-ל גוזר על האדם להיות צדיק או רשע ... ומה מקום היה לכל התורה כולה". אלא שהבחירה הזו אינה מוחלטת ויש לה גבולות כמו שכתב הראי"ה [עולת ראיה ח"א עמ' פה] "גבול יש לחופש הרצון של האדם, וגם באותן הופעות שלנו הן נראות כחופשיות מצד הרצון הבחירי של האדם, יש בהן בעומק הווייתן דברים מכריחים שהם נסתרים ונעלמים מן העין".

על גבולות הבחירה החופשית לומדים אנו גם מברכתו של רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו לפני פטירתו [ברכות כח ב] שאיחל להם: "יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם. אמרו לו תלמידיו: עד כאן?! אמר להם: ולואי, תדעו, כשאדם עובר עבירה אומר: שלא יראני אדם". מדבריו משמע שאילוצים חברתיים כמו "מה יאמרו הבריות" או פן ייתפס וייענש, מצמצמים את בחירתו של האדם. אך מאידך מדבריו של רבי יוחנן בן זכאי אנו לומדים גם את ההיפך: שבחירתו החופשית של האדם היא כה גדולה עד שהיא אפשרית אפילו כנגד הקב"ה. על נועזות בחירתו זו של האדם כתב הרב חרל"פ בספרו "מי מרום" [על שמונה פרקים, פתיחה ב] ששאל את רבו הראי"ה קוק על דברי חז"ל על נמרוד: "יודע את ריבונו ומכוין למרוד בו" [תו"כ בחקתי פ"ב] איך אפשר לתאר תרתי דסתרי כזה (שני דברים הסותרים זה את זה) להכיר ולמרוד ?! והשיב לו הראי"ה: "כי כן הוא הדבר, כוח נועז כזה גם כן נוצר בקרב האדם, להכיר ולדעת ואעפי"כ למרוד".

המגבלות העומדות בפני האדם למימוש בחירתו חלקן אובייקטיביות שאינן תלויות באדם: כמו חוסר יכולת או העדר אמצעים. אך מגבלות רבות אחרות של הבחירה החופשית נובעות ממצבו של האדם עצמו, אלא שהאדם החכם יוכל להתגבר עליהן, אם ידע לנצל את התנאים שהוא מצוי בהם לגייס אותם לטובתו. כמו למשל הסביבה החברתית של האדם, שהיא אחת המשפיעות על בחירתו של האדם, כמו שכתב הרמב"ם [הל' דעות פ"ו]: "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו". ואם ידע האדם לגייס את סביבתו לטובתו יוכל בכך להטיב את בחירתו, הא כיצד? על כך כתב הרמב"ם: "לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולשב אצל החכמים תמיד - כדי שילמד ממעשיהם. ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך - כדי שלא ילמד ממעשיהם. הוא ששלמה אומר: 'הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע'". במצב כזה מנצל האדם בעל כורחו, אם מתוך לחץ או מוסכמות חברה, לעשות מעשים טובים או לחשוב את המחשבות הנכונות, וגם אם למראית עין התנהגותו זו היא נראית שהיא לא במסגרת הבחירה החופשית שלו, לא כן הדבר, אדרבא, ברגע שהאדם הוא שהביא את עצמו למצב שהוא נמצא בו, כי אז החלטתו זו וכל הנובע ממנה הם פרי בחירתו החופשית הקודמת, על כן כל מה שיתגלגל מזה נזקף לזכות בחירתו החופשית, וגם אם הוא פועל עכשיו בלחץ חברתי, מאחר והן תוצאות הנובעות מבחירתו הראשונה הרי הן נזקפות לזכותו או חובתו. דוגמא לדבר אנו מוצאים אצל פרעה, שגרר את עצמו בבחירתו למצב שהביאו לבסוף להכבדת לבו, ואז כבר לא היה לו שליטה על מעשיו, אעפ"כ לבסוף נענש גם על המעשים שנבעו מהכבדת לבו, מפני שהוא בבחירתו הביא את עצמו למצב זה.

שו"ת קיץ הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שיטת הבישול הצרפתית 'סו - וויד' לכבוד שבת קודש

שואל ר' משה קניג הי"ו מרעננה: לאחרונה נתקלתי בשיטת בישול צרפתית שהולכת וצוברת פופולאריות ונקראת בשם "סו-וויד" שפירושו 'בישול תחת וואקום'.

תהליך הבישול הוא כזה: לוקחים חתיכת עוף / בשר (או כל מאכל אחר, דג, תפוחי אדמה, קטניות וכדומה) מכניסים אותה לתוך שקית מיוחדת שמוציאים ממנה את כל האוויר על ידי מכשיר תואם.

לוקחים את שקית הוואקום עם העוף / בשר ומכניסים אותה כולה לתוך מיכל מים ובו יש מכשיר ממתכת שר מותקן בו תרמוסטט (וסת חום) שמחמם את המים ל-45-65 מעלות צלזיוס ושומר על טמפרטורה מדויקת שלא משתנה.

(זמן הבישול והטמפרטורה משתנים לפי סוג הבשר וגודלו - נע בין שעתיים ל-24 ואפילו 48 שעות).

המעלה בשיטת בישול הזו, שהיא שיטת בישול מאוד מדויקת וכל חלקי המאכל מתבשלים באותה מידה, וכן טוענים שבישול כזה מסייע לשמור על הערך התזונתי של המאכל.

שאלתי היא האם יש בעיה לשים נתח בשר מיום שישי בבוקר או אפילו קודם לכן בתוך המכשיר הזה לצורך סעודת ליל שבת / יום השבת או שיש לחשוש משום גזירת שהייה או הטמנה?

אציין שבמכשיר עצמו אין כפתור שמאפשר להפחית או להגביר את רמת החום כמו בסיר חשמלי, אלא מדובר בצג דיגיטלי ובשביל להגביר חום צריך לאפס אותו לגמרי ולהתחיל תכנית חדשה.

תשובה: נתחיל בשאלת גזירת 'שהייה' בעניין זה, ולאחר מכן אתייחס גם לשאלת גזירת 'הטמנה' בשיטת בישול זו.

גזירת שהייה

הנה חכמים גזרו לא להשהות מאכלים בערב שבת על אש גלויה[א], מחמת החשש שמא יבוא לחתות בגחלים במהלך השבת כאשר יבין שהמאכל לא יהיה מוכן בזמן לסעודת השבת ויעבור בכך על מלאכת 'מבעיר', ולכן אנו משתמשים בפלטה או ב'בלעך', כדי שהאש תהיה מוגדרת כ'גרופה' או 'קטומה', ועל אש כזו מותר להשהות מאכלים מערב שבת, ואם כן לכאורה במכשיר זה יש חשש גזירת שהייה, שמא יבוא לחתות בגחלים - כלומר, להגביר את עוצמת החימום של גוף החימום החשמלי.

אמנם השואל הדגיש בדבריו שאין כפתור שמאפשר להפחית או להגביר את רמת החום, אלא צריך לבטל את תכנית הבישול הנוכחית ולהתחיל תכנית חדשה, וכנראה רצה לומר על פי זה שאין חשש שמא יחתה בגחלים, אולם נראה שיהיה קשה להקל מצד זה, שהרי סוף סוף ניתן לעשות פעולות במהלך השבת כדי לזרז את הבישול, ועוד שהרי אפילו בלהבת גז כאשר הלהבה נמצאת במצבה המרבי - ואם כן לא שייך כלל 'חיתוי בגחלים' שהרי מה יכול לעשות יותר - בכל מקרה ההלכה הפשוטה היא שהשהיית מאכלים על אש זו היא בכלל גזירת שהייה, ובשביל כך המציאו לנו את ה'בלעך' כדי להגדיר את האש כ'קטומה'[ב].

וביאור הדבר שחז"ל גזרו לא להשהות על אש גלויה משום חשש חיתוי בגחלים, ומעתה אין אנו בודקים כל אש וכל מכשיר לגופו, אם יש בו חשש חיתוי או לא, אלא כל אש גלויה היא בכלל הגזירה, ושונה הפלטה מאחר והיא המצאה מיוחדת לשבת ודו"ק היטב[ג].

ולכן נראה שגם במכשיר זה שייכת בעיקרון גזירת 'שהייה'.

חשש שמא יחתה בבישול מדויק ומתוכנן

אולם שמא יש מקום לומר שמאחר ובמכשיר זה כל עניין הבישול הוא מאוד מדויק ומתוכנת לפי זמן קצוב מראש, ולפי טמפרטורה מאוד מדויקת של המים, אם כן אין מקום לטעויות, ואין חשש שמא יבוא לחתות בגחלים, בשונה מבישול רגיל שאין הוא מדע מדויק.

ונראה לענ"ד שנכונות סברא זו תלויה במחלוקת הפוסקים האם מותר להשהות מאכלים קודם כניסת השבת עבור סעודת שבת בבוקר, שיש שנוקטים שבמקרה כזה אין חשש, שהרי עד זמן הסעודה של שבת קודש בבוקר בוודאי המאכל יהיה מוכן, ולא נאמר החשש 'שמא יחתה בגחלים' אלא באופן שמייעד את המאכל לסעודת ליל שבת, ואז אכן יש לחוש שמא מתוך כך שיהיה בהול על מאכלו יבוא לחתות בגחלים, אך יש שחולקים ונוקטים שגם באופן שמשהה לצורך סעודת שבת קודש בבוקר, גזירה במקומה עומדת, וחוששים שמא יימלך בדעתו לאכלו בסעודת הערב ויחתה.

והביאור הלכה הביא מחלוקת זו וכתב שבדיעבד יש לסמוך על זה אך שלא יהיה רגיל לעשות כן[ד].

ונראה שהוא הדין בנידון דידן, שבתחילה כאשר משהה את המאכל במכשיר הרי שהוא מתכנן באופן מדויק מתי הוא יהיה מוכן, ואם כן אין מקום לטעויות ואין לחשוש שמא יבוא לחתות, אך גם כאן יש לומר שאולי יימלך בדעתו לאכול אותו מוקדם יותר, ואולי בתחילה חשב שזמן סעודת השבת יהיה רק בשעת מאוחרת יותר, ותוך כדי השבת השתנו התוכניות, ולכן נראה שגם על סברא זו אי אפשר לסמוך בשופי לכתחילה.

הגיע לדרגת 'מאכל בן דורסאי'

אמנם נחלקו הראשונים באופן שהמאכל הנמצא על האש כבר הגיע לדרגת 'מאכל בן דורסאי' קודם כניסת השבת (שקיעת החמה), האם גם במקרה כזה שייכת גזירה זו, שהרי האוכל כבר ראוי לאכילה על ידי הדחק ואם כן לא יהיה כל כך בהול על כך ולא יבוא

לחתות בגחלים.

השולחן ערוך לכאורה פסק להלכה כשיטה המחמירה[ח], אך הרמ"א כתב שנהגו להקל בכך, ובפוסקים מבואר שאף בני ספרד נהגו להקל בזה[ט], אך המשנה ברורה כתב שלכתחילה יש להחמיר[י], ומאידך החזון איש כתב שניתן להקל[יא].

ומכל מקום בוודאי שלמקל יש על מה לסמוך בשופי, ולכן אם המאכל כבר הגיע לדרגת מאכל בן דורסאי קודם כניסת השבת בוודאי שניתן להקל מצד 'שהייה'.

אך יש לברר מהי דרגת הבישול 'מאכל בן דורסאי' ונחלקו בזה הראשונים, יש אומרים שהוא חצי בישול ויש אומרים שליש בישול, וכתב המשנה הברורה[יב] שניתן להקל בשעת הדחק כדעה הסוברת - שליש בישול.

אלא שיש לעיין היאך אנו מגדירים חצי בישול? איך מודדים זאת?

ה'חזון איש' כתב[יג] שיש לקחת את זמן הבישול מרגע שהמים מגיעים לחום של יד סולדת בו, עד לשלב שבו המאכל הגיע לסוף בישולו והוא ראוי לאכילה לכתחילה לרוב בני אדם, ואת הזמן לחלק לשניים או לשלוש, ולמשל אם יש חתיכת בשר שלוקח לה שעתיים להתבשל אם כן לאחר 40 דקות הגיעה לדרגת 'מאכל בן דורסאי' לשיטה הסוברת שליש בישול, ולשיטה הסוברת חצי בישול - 60 דקות.

אמנם יש הנוקטים שלא מודדים זאת על פי זמן הבישול אלא על פי איכות הבישול, שכל זמן שאין המאכל ראוי לאכילה על ידי הדחק, אינו נחשב בדרגת 'בן דורסאי' גם אם כבר שליש או מחצית מזמן הבישול[יא].

ומעתה בנידון דידן לדעת החזו"א יש לקחת את זמן הבישול, וב'סו וייד' הרי שיודעים אנו בדיוק מהו זמן הבישול ואותו לחלק לשניים (ובשעת הדחק אף לשלוש) ואם כבר זמן זה מתחילת הבישול עד כניסת השבת, הרי שהדבר יהיה מותר, ולא יהיה בזה חשש גזירת שהייה לדעת המתירים הנ"ל.

ולדוגמא אם תכנית הבישול היא 12 שעות, הרי ששליש בישול הוא 4 שעות (אולם יש לחשב את זמן הבישול לא מעת הפעלת המכשיר אלא מעת שהמים מגיעים לחום של יד סולדת בו), ולכן אם המכשיר הופעל כ-5 שעות לפני שבת, אם כן בזמן כניסת השבת המאכל כבר הגיע לדרגת בן דורסאי, ויש בוודאי על מי לסמוך שבמקרה כזה אין גזירת שהייה.

אולם לדעת החולקים יש לבדוק האם בזמן כניסת השבת המאכל הגיע לדרגה כזו שראוי לאכילה על ידי הדחק (ומאחר שהוא בישול איטי ומתמשך ייתכן שאף לאחר 5-4 שעות עדיין אינו ראוי לאכילה).

כיסוי הכפתורים

אך מכל מקום גם אם המאכל לא הגיע לדרגת 'בן דורסאי' יש לכך פתרון, על ידי שיכסה את הצג הדיגיטלי ומערכת הבקרה של גוף החימום בנייר דבק וכדומה, ולדעת כמה מהפוסקים הרי שזה נחשב כ'טוח בטיט'[יב], ולדעת הרמ"א[יג] הרי זה פותר את החשש של 'גזירת שהייה', ונראה שאף בני ספרד הפוסקים כשולחן ערוך יוכלו לסמוך על פתרון זה בצירוף ההיתרים המוזכרים לעיל, וכך יש לעשות לצאת מידי כל חשש.

אולם גם באופן שגזירת שהייה אינה שייכת, יש לעיין האם מותר לעשות כך מצד 'גזירת הטמנה'.

גזירת הטמנה

נפסק להלכה[יד] שאסור להטמין מאכל בדבר המוסיף הבל אפילו בערב שבת, מחמת החשש שמא יטמין ברמץ של גחלים, ויבוא לחתות בגחלים.

ומעתה יש לברר האם בשיטת בישול זו יש חשש של 'הטמנה' מאחר ששקית הוואקום עם המאכל בתוכה, שוקעת כל כולה בתוך המים החמים שהם נחשבים דבר המוסיף הבל, ואם כן באנו לכאורה לחשש הטמנה, אם משתמשים בשיטת בישול זו לשבת קודש[טו].

מעשה עם רבי בבית המרחץ

והנה הגמרא במסכת שבת[טז] מספרת על רב יצחק בר אבדימי שהלך אחר רבי לבית המרחץ בשבת כדי לשמש אותו, ורבי אמר לו לקחת את הפך של השמן (שהיה נצרך לצורך המרחץ) ולחמם אותו על ידי כך שיניח אותו בתוך כלי שנמצאים בו מים חמים מהאמבטי (כלי שני לא מבשל) ויש להקשות מדוע אין בזה חשש של הטמנה בכך שמטמין את הפך שמן בתוך כלי עם מים חמים? ואפילו אם נאמר שמים חמים בכלי שני מוגדרים כדבר שאינו מוסיף הבל משום שמתקררים והולכים, הרי כאן מדובר בהטמנה בשבת, שאסורה גם בדבר שאינו מוסיף הבל?

ומדברי הט"ז[יז] נראה שצריך להעמיד גמרא זו שרב יצחק בר אבדימי לא הטמין את כל הפך שמן בתוך המים החמים, אלא רק באופן חלקי, מה שמוגדר כ'הטמנה במקצת' שאינה נחשבת הטמנה.

אמנם תירוץ זה מועיל רק לשיטת הרמ"א שפסק שהטמנה במקצת אכן אינה נחשבת הטמנה, אך לשיטת השולחן ערוך והחזון איש שפוסקים שגם 'הטמנה במקצת' מוגדרת כהטמנה, מה ייענו על גמרא זו[יח]?

שיטת החזון איש

ולכך הוכרח החזון איש לחדש[יט] ש'אין הטמנה בחמין שבכלי', שלהטמין בקבוק עם משקה בתוך מים חמים שנמצאים בתוך כלי אין זה נחשב הטמנה, ואין כאן שם הטמנה כלל.

ופועל יוצא ממחלוקת זו היא, היאך היא הדרך הנכונה לחמם בקבוק דייסה לתינוק בשבת, לדעת הט"ז - וכן פסק המשנה ברורה[כ] - מותר להכניס את הבקבוק לתוך כלי עם מים חמים, אך יש להקפיד שחלק מהבקבוק יישאר מחוץ למים, כדי שלא ייחשב 'הטמנה', אך לדעת החזון איש יהיה מותר להכניס את כל הבקבוק לתוך המים, מאחר ו'אין הטמנה בחמין שבכלי'.

ומעתה יש לומר שגם הנידון שלנו תלוי במחלוקת זו, שהרי השקית וואקום עם המאכל בתוכו טמונה בתוך 'חמין שבכלי', ואם כן לדעת החזון איש אין זה מוגדר כהטמנה, אך לדעת הט"ז והמשנה ברורה יש להקפיד שחלק מהשקית תהיה מחוץ למים כדי שייחשב כ'הטמנה במקצת'.

אולם בספר ארחות שבת כתב[כא] שאין דברי החזון איש אמורים אלא במים שמצטננים והולכים, אך גם לדעת החזון איש אין להטמין במים

הנמצאים בכלי ראשון העומד על האש, והמים הנמצאים במכשיר הסו וויד הרי מוגדרים ככלי ראשון העומד על האש[כב], ואם כן לכולי עלמא יש להקפיד לכאורה שחלק מהשקית יישאר מחוץ למים.

הטמנת קוגל בסיר הטשולנט

וראיתי מי שרצה לומר שנידון זה תלוי במחלוקת פוסקי הזמן[כג] האם מותר להכניס חתיכת קוגל עטופה בנייר אלומיניום לתוך סיר החמין בשבת (כאשר אינו על האש) כדי לחמם את הקוגל, שלדעת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל הדבר מותר, מאחר והטמנה של אוכל בתוך אוכל אינה מוגדרת הטמנה כלל, שהרי ברור שמותר להכניס בשבת קניידלך לתוך קערת מרק, גם אם הקניידלך שקוע כל כולו בתוך המרק, ומה שעוטפים את הקוגל בנייר אלומיניום אין זה למטרת הטמנה - להוסיף חום - אלא רק כדי לשמור על הקוגל שלא יתפורר בתוך החמין, ולכן הרי זה מוגדר כהטמנת אוכל באוכל שזה מותר.

אך לדעת ה'מנחת יצחק' כדי שיהיה זה מוגדר כהטמנת אוכל באוכל צריך שיהיו חורים בנייר אלומיניום כדי שהקוגל והחמין יתנו טעם אחד לשני, ואז אכן יש להגדיר זאת כהטמנת אוכל באוכל, אבל ללא החורים בנייר, הרי זה מוגדר כהטמנה, מאחר והקוגל עטוף כולו בנייר.

ומעתה היו שרצו לומר שגם בנידון דידן, לדעת הגרש"ז יהיה מותר להטמין את כל השקית וואקום בתוך המים שבמכשיר, מאחר והמים שבמכשיר הם כמו סיר החמין, והאוכל העטוף בשקית הוא כמו הקוגל שעטוף בנייר אלומיניום.

אמנם לא כן עמדי, הן מצד המים, והן מצד השקית, שהרי המים אינם עומדים לאכילה ושתייה כלל והרי הם חלק ממכשיר הבישול, והשקית היא לא 'סתם שקית' אלא שקית שמוציאים ממנה את האוויר על ידי מכשיר ייעודי, וזה מסייע לתהליך הבישול, ומשום כך השקית יותר דומה לכלי ממש, ומשום כך נראה שאין הנידונים דומים כלל.

דעת הגר"א וייס שליט"א

ולאחר כתבי כל זאת ראיתי תשובה של הגאון הרב אשר וייס שליט"א העוסקת בעניין זה, וכותב שם שבתחילה אכן נטה להחמיר אך לאחר כן חזר בו ומסקנתו להקל מחמת שתי סיבות:

א) מאחר ומדובר בבישול מדויק ומתוכנן היטב של זמן הבישול וטמפרטורת המים - אין לחוש ל'שמא יחתה' (והטמנה בדבר המוסיף הבל אסורה משום 'שמא יחתה').

ב) הטמנה, היא פעולה המתבצעת לאחר הבישול כדי לשמור על חום התבשיל, אך הבישול עצמו אינו נחשב כהטמנה, והמכשיר הנ"ל נועד לבישול, ואת החשש 'שמא יחתה' בבישול אפשר לפתור על ידי 'גרופה או קטומה', ולכן אם יכסה את הכפתורים, הרי שאין לאסור מצד הטמנה.

והנה לעיל כבר התייחסתי לסברא הראשונה, וכתבי שהיא לכאורה תלויה במחלוקת ראשונים, ומכל מקום היא סברא מחודשת, וגם הגר"א וייס שליט"א כתב בתשובתו שעל סברא זו לבדה לא היה סומך להקל.

ובאשר לסברא השנייה, נראה לענ"ד שאין הדבר כך, שהרי התוספות בריש פרק 'במה טומנין' הביאו את שיטת הרשב"ם שרוצה להשוות דיני הטמנה לדיני שהייה, ולכן העמיד את כל דיני הטמנה רק במאכל שעם כניסת השבת הוא בגדר 'בשיל ולא בשיל' שיש בו איסור שהייה, אבל באופן שאין בו איסור שהייה (כגון שהוא כבר מבושל כל צרכו ומצטמק ורע לו או כמאכל בן דורסאי לשיטה המקלה, או שהוא בגדר 'קידרא חייתא') גם לא יהיה בו איסור הטמנה, אך רבינו תם חולק ונוקט שאיסור הטמנה שייך בכל שלבי הבישול, בין אם המאכל לא מבושל כלל, בין אם הוא מבושל כל צרכו, ובין אם הוא מבושל כמאכל בן דורסאי.

ונמצא שלפי שיטת כל הראשונים שייך איסור הטמנה, גם כאשר המאכל הוא בתהליך הבישול, ובפרט שנפסק להלכה כשיטת רבינו תם[כד] (וכנראה שלא ירדתי לעומק דבריו של הגר"א וייס שליט"א).

'טוח בטיט' לעניין גזירת הטמנה

אולם נראה לעניות דעתי שיש להקל מצד אחר, שהנה יש לעיין האם 'גרופה או קטומה' הוא פתרון רק לגזירת שהייה או גם לגזירת הטמנה, שהרי שניהם אסורים משום 'שמא יחתה בגחלים' (בהטמנה מבעוד יום) ואם על ידי גריפת האש או קטימתה אנו מונעים חשש זה לגבי 'גזירת שהייה' יש לומר שהוא הדין גם לגבי 'גזירת הטמנה', אך מאידך יש לומר שהרי הטמנה האסורה בערב שבת, היא גם הטמנה בגפת של זיתים (שהוא דבר המוסיף הבל) שלא שייך בו חשש חיתוי, ועם כל זה ההטמנה בו אסורה שמא יטמין ברמץ של גחלים שבו כן שייך חשש חיתוי, ואם כן לא עדיפה הטמנה בתוך דבר המוסיף הבל שהאש בו גרופה או קטומה, מהטמנה בגפת של זיתים, שסוף סוף יש לחשוש שמא יטמין ברמץ ויבוא לידי חיתוי בגחלים.

וראה במשנה ברורה שמביא מחלוקת האחרונים בשני הצדדים הנ"ל, וכותב שבאור זרוע מבואר להיתר, ומסכם שטוב להחמיר לכתחילה[כה], ובשער הציון כתב[כו] 'והקרוב אלי שאילו ראו המחמירין את דברי האור זרוע לא היו מחמירים'[כז].

ומעתה מבואר שאם יכסה את הצג הדיגיטלי ומערכת הבקרה של גוף החימום הרי שיהיה זה מוגדר כ'טוח בטיט' ויהיה זה פתרון גם לגזירת שהייה וגם לגזירת הטמנה.

אמנם מאחר ואין זה כל כך פשוט שהכיסוי בנייר דבק אכן מחשיב זאת כ'טוח בטיט' ועוד שהרי המשנה ברורה כתב ש'טוב להחמיר לכתחילה' אפילו בתנור טוח בטיט, לכן יש לייעץ שכאשר מבשל במכשיר 'סו וויד' לצורך שבת, מלבד כיסוי הכפתורים, ישאיר חלק מהשקית מחוץ למים, ואז לא ניגע בחשש הטמנה, שהרי הטמנה במקצת לא שמיה הטמנה[כח], ועל אף שכל האוכל כולו טמון בתוך המים, ורק חלק מהשקית נמצא מחוץ למים, מכל מקום הרי זה ייחשב כהטמנה במקצת, כמו בקבוק הדייסה ופך השמן שצריך להשאיר חלק מהבקבוק מחוץ למים גם אם הבקבוק מלא רק בחציו, ונמצא שכל הדייסה נמצאת בתוך המים.

אמנם טען בפניי הרב אהרן רבי שליט"א שמאחר ושואבים את כל האוויר מהשקית א"כ כל החלק שמשמש כ'כלי קיבול' של השקית מלא באוכל ונמצא כולו במים, ורק יתרת השקית שאין בה יכולת כלל להכיל אוכל כזה או אחר, נשארת מחוץ למים, וממילא אין זה דומה לבקבוק ולפך, שחלק זה של השקית אינו נחשב חלק מהכלי

והרי הוא כמו ידית הכלי וכדומה.

ויש פנים מסבירות לטענתו, אך על כל פנים נראה לעניות דעתי שבצירוף כיסוי הכפתורים כנ"ל[כט], והסברא הנוספת שמוזכרת לעיל (שמדובר בבישול מדויק) יש להתיר.

ודע שאם הבישול בסו וויד הוא לצורך סעודת שבת קודש ביום (ולא לסעודת ליל שבת) יש לצרף גם את שיטת הראשונים שכל הטמנה האסורה מבעוד יום זה רק לצורך סעודת הלילה[ל], ואם המאכל כבר הגיע לדרגת 'בן דורסאי' בכניסת השבת הרי שיש לצרף גם שיטות הראשונים שאין גזירת הטמנה במאכל שכבר הגיע לדרגת 'בן דורסאי', אך מכל מקום גם באופן שמבשל לצורך הלילה והמאכל לא הגיע לדרגת בן דורסאי ניתן להקל.

וטרם סיום דבריי אדגיש שאת שקית האוכל יש להוציא מהמים לאחר שתכנית הבישול הגיעה לסיומה וגוף החימום פסק מלפעול, ואם רצונו להוציא את השקית מהמים עוד קודם סיום תכנית הבישול יש לבדוק האם יש לכך השפעה על פעולת גוף החימום או על הצג הדיגיטלי, ואם כן, האם יש משום כך חשש חילול שבת, ולעת עתה עדיין לא חקרתי זאת.

בברכת התורה,
שבתי יגל, רעננה
shyogel@gmail.com

א - עיין שו"ע או"ח סימן רנ"ג סעיף א'.
ב - עיין שו"ת אגרות משה או"ח חלק א' סימן צ"ג וחלק ד' סימן ע"ד אות כ"ה, ספר ילקוט יוסף סימן רנ"ג עמוד צ"ג בשם הגאון הרב גרשון הלוי הורוויץ זצ"ל וכן בספר 'כשרות ושבת במטבח המודרני' לרב הלפרין זצ"ל עמ' קפ"ז.
ג - עיין שמירת שבת כהלכתה פרק א' הערה פ"ג.
ד - ביאור הלכה סימן רנ"ג סעיף א' ד"ה 'להשהותו עליה'.
ה - ראה שו"ע או"ח סימן רנ"ג סעיף א' שהביא שיטת המחמירים (רי"ף ורמב"ם כ'סתם', ואת שיטת המקלים (רא"ש ותוס') כ'יש אומרים', וכלל נקוט בידינו שסתם ויש הלכה כיש, ועיין בשו"ת יבי"א המצויין בהערה הבאה.
ו - עיין בזה בשו"ת יבי"א חלק ו' או"ח סימן ל"ב.
ז - ביאור הלכה שם ד"ה 'ונהגו להקל כסברא אחרונה'.
ח - חזו"א או"ח סימן ל"ז ס"ק ג' ד"ה 'במ"ב'.
ט - סימן רנ"ג ס"ק ל"ח.
י - חזו"א שם ס"ק ו'.
יא - ראה ספר ארחות שבת חלק א' פרק ב' הערה ז'.
יב - עיין ספר אורחות שבת שם סעיף י"ח.
יג - סימן רנ"ד סעיף א'.
יד - שו"ע או"ח סימן רנ"ז סעיף א'.
טו - ועיין במשנה ברורה סימן רנ"ז ס"ק ו' שגם באופן שמטמין ביום ששי קודם חצות, יש איסור הטמנה בעצם זה שאינו מסלק הטמנה זו קודם כניסת השבת.
טז - דף מ"א עמוד ב'.
יז - ט"ז על סימן שי"ח ס"ק י"ט.
יח - שיטת השו"ע והרמ"א ניתן למצוא בסימן רנ"ג סעיף א', החזו"א בסימן ל"ז ס"ק י"ט.
יט - חזו"א הלכות שבת סימן ל"ז ס"ק ל"ב.
כ - סימן רנ"ח ס"ק ב'.
כא - פרק ב' הערה קנ"ד.
כב - וכן מוכח לכאורה ממעשה שעשו אנשי טבריה (משנה שבת ל"ח ע"ב) שהטמינו סילון של צונן בתוך אמה של חמין (בחמי טבריא) וזה מוגדר כהטמנה.
כג - עיין בזה ספר ארחות שבת שם סעיף צ"ג ובהערה שם.
כד - שו"ע סימן רנ"ז סעיף ז', והרמ"א כתב שכן עיקר אלא שהביא את שיטת הרשב"ם וכתב שבמקום נהגו להקל על פי סברא זו אין למחות בידם, אבל אין לנהוג כן בשאר מקומות, ועיין בביאור הלכה ד"ה 'וכן עיקר' שכתב ששיטת המקלים (הרשב"ם) היא שיטה יחידאה.
כה - משנה ברורה סימן רנ"ז ס"ק מ"ז.
כו - שם אות מ"ו.
כז - ועיין בשו"ת יביע אומר חל' ו' או"ח סימן ל"ג בסופו מה שכתב בזה, ומבואר מדבריו שהוא הדין לכירה גרופה או קטומה.
כח - וגם לבני ספרד ההולכים בדעת השו"ע הנוקט שהטמנה במקצת שמיה הטמנה, כתב ה'אור לציון' (חלק ב' פרק י"ז הערה י"ב) שלא פסק זאת מרן השולחן ערוך אלא לגבי הטמנה בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל, אבל באשר להטמנה בערב שבת בדבר המוסיף הבל, גם לדעת השולחן ערוך הטמנה במקצת לא שמיה הטמנה.
כט - ואף שלדעת השו"ע ריש סימן רנ"ד אין בסיס להיתר של 'טוח בטיט' מכל מקום ניתן לעשות 'ספק ספיקא' להקל גם לבני ספרד, ובפרט בגזירות שהן דרבנן.
ל - עיין ברמ"א סימן רנ"ז סעיף א'.

המנוחה והנחלה

/ הרב איתמר הרשקו

מטבע לשון הוא השגור בפי העם, כאשר אדם משלים עניין מסוים הוא נחשב כמי שבא למנוחה ולנחלה, כשבפרשתנו אמורים הדברים לגבי עבודת ה' שבמשכן ובמקדש.

עבודת המשכנות על כל גלגוליו במדבר, בגלגל, בשילה, בנוב ובגבעון- נחשבת כעבודה שלקראת המנוחה[1]. ואילו עבודת המקדש היא הנקראת נחלה, משום שזו העיר בה בחר ה' ואמר לשכון כבוד בתוכה.

אך למרות ההבטחה המפורשת שנתן ה' לאברהם בדבר הורשת הארץ ועבודת הקורבנות בהר המוריה, לא באנו מלכתחילה לירושלים כי אם אחר נדודים רבים.

כשמשה רבינו מסביר לעם את ההבדל שבין עבודת המנוחה לעבודת הנחלה הוא אומר להם שאין היא דומה למצבם כיום בו הם עושים איש הישר בעיניו, וכל החפץ בדבר בא אל הקודש ומקריב. וזאת משום שכאשר הם יגיעו לארץ יהיה עליהם לקום ולעלות אל המקום בו ינוח המשכן בתחילה, וישכון המקדש לבסוף.

את הציווי על הקמת מקדש בישראל, שמעו העם מיד לאחר שסלח להם הקב"ה על חטא העגל וכהוכחה לכך ניתנה להם המצווה לעשות משכן כבר כעת, ובו ישכון הענן תמיד.

לאחר ארבעים שנה בו הולך עם עם ישראל הענן בו שוכן ה', מודיע משה לישראל שהכל ישתנה עם כניסתם לארץ, אז יהיה עליהם למקם את המשכן במקום מנוחה וכל זאת כהקדמה להקמת המקדש במקום הנחלה- ירושלים.

בדברי ימי עמנו היו שבעה משכנות ומקדשות שעמדו לישראל- ב**מדבר** וב**גילגל**, אז היה המשכן זמני במקומו ובצורתו. המשכן היה עשוי מיריעות ומעצים, ונדד ממקום למקום הן במדבר והן בארץ. לאחר מכן עמד המשכן ב**שילה** במשך שלוש מאות ששים ותשע שנים כשהוא נחשב כמי שבא לכלל מנוחה בזה. ולכן הבית היה בית אבנים אך הכיסוי שמעליו היה זמני- מיריעות, כמו המשכן שבמדבר.

המשכן בשילה החזיק מעמד כל עוד לא הוכשרה השעה לדרוש את המקדש, ורק בדור בו החלה הדרישה בימי שמואל בניות ברמה[2], יצא ארון הקודש מן המשכן והחל את נדודיו לכיוונה של ירושלים- מקום הנחלה.

למרות זאת לא באו ישראל ישר לירושלים אלא חנו בדרך בשני מקומות- **נוב** עיר הכהנים ו**גבעון**- הנמצאים בנחלת שבט בנימין. ומכיוון שעשו כך שלא באו בתחילה לירושלים, נחרבה נוב כולה בימי שאול, והמשכן נקבע לבסוף בגבעון כמקום הסמוך לירושלים.

כשהקים שלמה את ה**מקדש הראשון** ולאחר מכן שבו שבי ציון וקוממו את ה**מקדש השני**, זכינו בכך סוף כל סוף לבוא אל הנחלה למרות שלא ארכו הימים וכבר לאחר תשע מאות שנה[3] יצאנו מירושלים, עד ששבנו אליה בימינו אנו.

את העניין הזה דרשו חז"ל על בריאת העולם.

שהיה הקב"ה בונה עולמות ומחריבן, עד שבאה הנחת בבריאת עולמנו אנו[4].

בכל פעם שנברא עולם או הוקם מקדש, היה בו חידוש שלא היה לפני כן אך יחד עם זאת הוא לא הביא לכלל השלימות ולכן- חרב.

המשכן במדבר אמנם הראה שהקב"ה דר גם בתחתונים אך זו הייתה הופעה זמנית לכארבעים שנה. וכשנכנסנו לארץ השכינה הופיעה רק לעיתים ומי שחפץ בכך, היה עליו לעלות ולבוא אל מקום השכינה בגילגל ובשילה.

לאחר שמאס ה' באוהל שילה, התחילו ימי נדודים של קרוב לשישים שנה[5] בהם נדד המשכן לנוב ולאחר מכן השתכן בגבעון, עד שהקים שלמה המלך את המקדש בירושלים.

כשהמשכן היה בנוב ובגבעון, היה זה ללא ארון ה' שנשבה בתחילה בידי הפלישתים ולאחר מכן הוא הובא בית עובד אדום הגיתי ולעיר דוד, שם ניטה עבורו אוהל, כבימי המשכן.

במצב זה נוצרה הפרדה בין מקום השראת השכינה שנמצא בין הכרובים[6], ובין המקום בו מונח הארון- קודש הקודשים.

למרות שמלכתחילה כל עניינו של המשכן הוא כמקום להניח בו את הארון, נאלצו עם ישראל להפריד את הדבקים כשהארון היה מכאן והמשכן מאידך.

גם הניסיון של דוד להעלות את הארון ולהכניסו לבית ארזים, לא צלח והקב"ה לא נתן לו להקים את המקדש אלא רק לשלמה בנו.

את הדבר הזה גילה משה באזני העם כשאמר להם שישנם זמני מנוחה ויש זמני נחלה.

זמנים אלו הם לא רק כזמני המשכן והמקדש, כי אם בין כל זמן ומקום ישנם דרגות ביניים המתגלים בזמנים אלו.

וכך על אף שהקימו ישראל את המקדש ושוב לא הוכשר מקום אחר לעבוד בו זולת מירושלים, בכל אופן חידשו עולי בבל את ההלכה שניתן להקריב גם אם אין בית, כדוגמת מה שהיה עם הארון והמשכן בימי נוב וגבעון.

רק לאחר חורבן שבעת המקדשות ניתן להקים את המקדש השלישי שהוא באמת יתקיים לעד, משום שהקב"ה בונה אותו- מקדש ה' כוננו ידיך.

וכשם שבא העולם הזה והעלה חן בעיני הקב"ה[7], כך זוכים אנו שהולך ומתגלה החן[8] הנסוך עלינו בשיבת ציון המחודשת וחזרתנו למקום נחלתנו.

1 - המנוחה זו שילה- זבחים קיט.

2 - "דרש רבא מאי דכתיב וילך (דוד) [הוא] ושמואל וישבו בניות וגו' ברמה, וכי מה ענין ניות אצל רמה, אלא שהיו יושבין ברמה ועוסקין בינויו של עולם, אמרי כתיב וקמת ועלית אל המקום מלמד שבית המקדש גבוה מארץ ישראל, וארץ ישראל גבוה מכל הארצות לא הוו ידעי דוכתיה היכא, אייתו ספר יהושע, בכולהו שבטים כתיב וירד הגבול ותאר הגבול, ובשבט בנימין ועלה הגבול כתיב ותאר הגבול לא כתיב, אמרי שמע מינה הכא הוא מקומו"- ילקוט שמעוני פרשת שופטים רמז תתקי

3 - 140 שנה של בית ראשון, 70 שנות גלות בבל 1420 שנה בבית שני

4 - רבי תנחומא פתח (קהלת ג) את הכל עשה יפה בעתו, א"ר תנחומא בעונתו נברא העולם לא היה העולם ראוי לבראות קודם לכן, א"ר אבהו מלמד שהיה בורא עולמות ומחריבן עד שברא את אלו אמר דין הניין לי, יתהון לא הניין לי- בראשית רבה ג, ז

5 - שלמה בנה את המקדש ארבע מאות וחמישים שנה לאחר יציאת מצרים שהם ארבע מאות ועשר שנים מאז שנכנסנו לארץ. משכן שילה נחרב כעבור שלוש מאות שישים ותשע שנים, שהם חמישים ושבע שנה קודם הקמת המקדש

6 - "ודברתי אתך מעל הכפרת" - ובמקום אחר הוא אומר (ויקרא א, א) וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר זה המשכן מחוץ לפרכת נמצאו שני כתובים מכחישים זה את זה בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם (במדבר ז, פט) ובבא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת וגו' משה היה נכנס למשכן וכיון שבא בתוך הפתח קול יורד מן השמים לבין הכרובים ומשם יוצא ונשמע למשה באהל מועד- רש"י שמות כה, כב

7 - רבי חמא בר חנינא ורבי יונתן, רבי חמא בר חנינא אמר משל למלך שבנה פלטין ראה אותה וערבה לו, אמר פלטין פלטין הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו, כך אמר הקב"ה לעולמו, עולמי עולמי, הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו, רבי יונתן אמר למלך שהיה משיא את בתו ועשה לה חופה ובית וסיידה וכיירה וציירה, וראה אותה וערבה לו, אמר לה בתי הלואי תהיה החופה הזאת מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה הזו, כך אמר הקב"ה לעולמו, עולמי עולמי, הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה הזו.

8 - מי אתה הר הגדול לפני זרבבל למישר והוציא את האבן הראשה תשאות חן חן לה- זכריה ד, ז

סיפור לשבת

לעולם הבא ובחזרה

מאז שב מעולם האמת, אשר מסעוד ביטון, איש החברא-קדישא בקרית-שמונה ודמות ידועה בעיר, עובר ממקום למקום כדי לספר שיש חיים לאחר המוות, יש דין ויש דיין, יש גיהנום ויש גן-עדן. 'ראיתי זאת בעיני', הוא מעיד ופורץ בבכי. לפני כחצי שנה, למשך 45 דקות, הוגדר ביטון כ'מת קליני'. הנוכחים בחדר מעידים כי מכת חשמל החזירה אותו לחיים, אך הוא מתאר בפרוטרוט ובמילים פשוטות איך עמד בפני בית דין של מעלה, שם נמנו בפניו עוונותיו, זכויותיו, ייסוריו ואף הדמעות ששפך בחייו עם הנפטרים בעיר ברגעיהם האחרונים,

המשך בעמוד הבא...

וכיצד נגזר שישוב לחיים למרות שהשתוקק להישאר 'שם'.

אשר מסעוד ביטון יושב בחדרי חולים הגוססים קורא עמם תהילים וגם את הוידוי, יודע לזהות את רגע המוות המתקרב, לומר עם הגוסס 'שמע' סמוך לרגע האחרון כדי שתצא נשמתו ב'אחד'. שנים רבות הוא עושה חסד עם הקרבים למות ומקפיד שלא לקבל שכר על כך. לפרנסתו. הוא עובד בעבודות שונות, אבל את שכר המצווה החשובה הזאת הוא שומר במשך שנים לעולם הבא. אלא שלאחרונה קיבל העיסוק במצוה זו תפנית מצמררת כשאשר עצמו יצא לביקור קצר לאותם מחוזות שאליהם הוא מלווה את ה'פציינטים' שלו. אשר היה בעולם הבא.

אפילו עכשיו, חצי שנה לאחר המעשה אשר קרהו, כשהוא נזכר במה שעבר עליו 'שם', בשרו נעשה חידודין חידודין והוא מתחיל לרעוד בכל גופו. "אוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום התוכחה", הוא אומר כמגיד מישרים של ממש ומדרבן את השומעים אותו להרהר הרהורי תשובה.

הוא עדיין מחלים מהאירוע ההוא, עדיין מתהלך על משענתו ומתנייד ברחבי העיר בעזרת קלנועית, אך נכותו הזמנית לא מונעת ממנו להיענות לכל קריאה, לספר את סיפורו המצמרר חינם אין כסף: סיפור ביקורו בעולם הבא ומשפטו בבית דין של מעלה, סיפור המסעיר את כל אזור הצפון ומשמש עדות מכלי ראשון על הנעשה שם אחרי המוות. "נצטוויתי לחזור לעולם הזה ולעורר את האנשים. כל מה שנאמר על המתרחש בבית דין של מעלה אכן קיים ללא פקפוק כלל", הוא אומר.

רק בן שלוש עשרה היה אשר מסעוד כשהלכה סבתו לעולמה, לאחר שאמר עמה קריאת שמע ויצאה נשמתה ב'אחד'. מאז הוא מתנדב בחברא-קדישא בכל מקום שבו הוא גר ויושב עם הגוססים במשך יום או יומיים עד צאת נשמתם. הוא שהה ליד מאות אם לא אלפים שעברו לעולם שכולו טוב. "אני מקפיד שזה יישאר בגדר מצוה ולא אקח על כך כסף"_ מספר אשר. הוא עבד בעיריית באר שבע, ומנסיבות אישיות עבר לקריית שמונה. אבל מעולם לא התפרנס מקיום מצוה זו. קודם שהוא מתחיל בסיפורו מבקש מאיתנו אשר לקבל עלינו עול מלכות שמים, שכן הוא אינו רשאי לספר את סיפורו בטרם יקבלו השומעים עליהם עול מלכות שמים. באותם רגעים שעליהם נסובה הכתבה היו בחדר פרט לצוות הרפואי בחדר המיון הקדמי, גם ראש עיריית קרית שמונה ר' נסים מלכה, ובן דודו של אשר ר' מכלוף אוחנה, אף הם התראיינו לכתבה זו וסיפרו מה הם ראו.

"הגעתי לבית העלמין כרגיל בשעה 10.30 ולפתע לא הרגשתי טוב", פותח אשר. "סבלתי כל היום מסחרחורות ומכאבי ראש, וכל הגוף שלי רעד, ולכן ביקשתי שייקחו אותי לקופת חולים. כשנכנסנו לקופת חולים החלטתי שלא להשתמש במדרגות אלא במעלית, כי חששתי שלא אוכל לעלות במדרגות. נכנסתי למעלית, ולפתע לא ראיתי שום דבר, כאילו התעוורתי, לא ידעתי מה קרה לי. לפתע ראיתי במעלית דמות של אדם לבוש שחורים, כל כולו היה שחור, פניו היו מפחידות, בידו הימנית החזיק חרב קטנה וכולו עיניים". רעד אוחז בקולו של אשר כשהוא מתאר את אשר ראו עיניו. "עד היום המראה הזה מפחיד אותי כשאני נזכר בו. האיש הזה הביט בי כאילו מצא את טרפו. אין לי ספק שהיה זה מלאך המוות. הוא שם עלי את ידו, ואני הרגשתי שאיני יכול לנשום והתמוטטתי. ברגע זה נפתחו עיניי וראיתי מולי את האחות בקופת חולים. "מה קרה לך?" היא שאלה, לא עניתי. היא הובילה אותי פנימה ומיד הזעיקה צוות רפואי. לצוות שהוזעק היה ברור שמצבו של האיש אינו טוב, למקום הובא במהירות מכשיר א-ק-ג, והבדיקה הראתה כי הוא עבר התקף לב. באותו רגע איבד אשר מסעוד את הכרתו. למקום הוזעקו קרובי משפחתו – הרב מכלוף אוחנה, ומי שהעסיק אותו שנים רבות בחברא קדישא, הרב נסים מלכה, אז יו"ר המועצה הדתית וכיום ראש עיריית קריית שמונה. מעתה והלאה סיפר לי כל אחד ממקום עומדו, מה עבר עליו באותן ארבעים וחמש דקות שבהן חשבו הכול כי אשר מסעוד אינו בין החיים, ורק ראש עיריית קריית שמונה נסים מלכה, בהוראת אחד מרבני וצדיקי הדור שעמו עמד בקשר, התעקש להילחם על חייו, ולבסוף אף עלתה בידו בס"ד. בעוד צוות קופת חולים מזעיק למקום ניידת טיפול נמרץ (נט"ן), אשר ביטון עצמו עושה את צעדיו הראשונים לעבר העולם הבא. "הרגשתי את עצמי יוצא כרוח סערה מהגוף", הוא מתאר. "בדיוק אז הגעתי למקום", מספר ר' מכלוף אוחנה. "אשר איבד את ההכרה, ותוך מספר דקות הבין הצוות הרפואי שניידת נט"ן אינה רלוונטית עוד, שכן אשר איבד גם את הדופק והוא מת מוות קליני". במרחק דקות משם ישב ראש עיריית קריית שמונה בלשכתו וניהל ישיבת עבודת שגרתית. לפתע צלצל הטלפון הסלולרי. "אשר במצב קריטי במרפאת קופת חולים", אמר הקול מעבר לקו. "הפסקתי מיד את הישיבה, לא הייתי מסוגל להמשיך לעובד כרגיל כשאשר נמצא במצב כזה", מספר ראש עיריית קרית שמונה. "העסקתי את אשר בחברא קדישא כשהייתי ראש המועצה הדתית בעיר. אני מכיר אותו מקרוב. קריית שמונה היא מקום קטן מאד, אינך חייב להיות אח פיזי של מישהו כדי להרגיש קרובו, הרגשתי כמו קרוב של אשר. באתי למרפאת קופת חולים ופגשתי את כולם מיללים וצועקים 'אשר מת, אשר מת'. הרגשתי שאין להשלים עם רוע הגזרה". מספר נסים מלכה. קרוב כל כך לשם ורחוק כל כך משם, עבר אשר חוויות שונות לחלוטין. "הנשמה יצאה מהגוף כמו רוח סערה", הוא שב ואומר, "וריחפה שני מטרים מעל הגוף, כמו שקורה במוות קליני. גם כשהייתי באותו מצב ראיתי את כולם, שמעתי את כולם וממש נמצאתי בתוך החדר. את כולם ראיתי בגדלים רגילים, אך את ד"ר בוריס סידלקובסקי שטיפל בי ראיתי כמלאך בחלוק לבן. מכלוף בא אלי, חיבק את הגוף ואמר בבכיות עצומות: 'זהו אחי נפרדנו'. ראיתי את האחיות של מכלוף, את האחים שלו, את ראש העירייה נסים מלכה, ראיתי את כולם עצובים סביבי, ואני שמח וטוב לב". "יצאתי מהחדר שבו שכב אשר", מספר מכלוף "והתחננתי מעומק לבי אל הקב"ה: 'אשר לא גמר את תפקידו בעולם, אל תיקח אותו, אני מבקש, לא אוכל לחיות בלעדיו, חברא קדישא לא תהיה אותה חברא קדישא בלעדיו, אני מבקש ממך טובה, תחזיר אותו לעולם". בעוד רוחו של אשר מרחפת למעלה, ובני משפחתו בוכים למטה, עמל הצוות הרפואי בראשותו של ד"ר בוריס

המשך בעמוד הבא...

סידלקובסקי על החזרתו לחיים. ד"ר סידלקובסקי הבין שהדבר היחיד שניתן לעשות הוא לנסות לייצב את הלב על ידי מכות חשמל. לאחר חמש מכות, ניסה ד"ר בוריס פעם נוספת, ולאחריה קבע כי אין יותר מה לעשות. אט אט התחילו להגיע למקום מכרים רבים של אשר, ששמע האסון הגיע לאוזניהם. "באותו זמן ראיתי את ר' נסים מלכה. את מרים סננס ואת הרב קקון בוכים", מספר אשר. מבחינת הרופאים הגוף נדם, ואשר עשה את דרכו לעולם שכולו טוב. "עזבתי את קרית שמונה, את ישראל, את העולם, ומשם עלה נשמתי לעולם האמת", ממשיך אשר. "הרגשתי שרוח חזקה מאד מושכת אותי למעין מנהרה קטנה, ועם הזמן היא גדלה והתרחבה, באותו זמן הרגשתי מין אוויר מיוחד שאין כדוגמתו. אי אפשר לתאר את זה במונחים שלנו. ראיתי אור שלאט לאט החל לגדול ולהתעצם, אור אינסופי המורכב מצבעים שונים, ולפתע התקרבו אלי ארבע דמויות, שתיים מכל צד, ותפסו אותי בזרועות". איך הן נראו? "עיניהן יקדו אש, ממש אש, ולפתע נשמעה כריזה עוצמתית שהתגלגלה לאורך כל הרחבה העצומה שאליה הובלתי. קשה לי להסביר זאת. שלוש פעמים קראו לי 'מסעוד ביטון!' ואמרו 'תעלה לבית דין'. בדרך לשם ראיתי המון דמויות לבושות שחורים. שעיניהן אדומות. ברקע שמעתי שצעקו לי 'בוא לבית הדין!'"

היית עם גופך? עם נשמתך? "לא היה לי שום דבר. הרגשתי שאני בחלל. חשתי כבשה קטנה מול שבעים זאבים. ככה הרגשתי. כשהגעתי לבית הדין, הסתכלו עלי אותן דמויות שחורות במבטים חמורים וצעקו לי 'רשע, רשע, רע! מה עשית? אתה רשע". וכאן אשר לא עומד עוד ופורץ בבכי. הוא לא חוזר לדבר לפני שהוא שותה מים ונרגע קמעה. "לא יכולתי לענות. נכנסנו לאולם בית הדין, ואז החלו המלאכים השחורים להוציא את התיקים שלי, חשבתי שיש עשרה-חמישה עשר מקסימום, אבל היו ארגזים על גבי ארגזים, החדר התמלא ארגזים של עוונות, וכשראיתי זאת חשכו עיני, שוב ראיתי את אותם אנשים בבגדים שחורים – שהיו מלאכי חבלה – רוצים למשוך אותי אליהם, ואני התמלאתי בושה. כולם היו בעלי זקנים ועיניהם יקדו אש, מבטם היה מלא רוע. הציגו לי את החתימות שלי, כלומר הראו לי את כל העבירות שעשיתי. אחרי שהתלחששו ביניהם החליטו שדיני הוא לגיהנום והמשיכו לצעוק עלי 'רשע, רע'. הרגשתי חפוי ראש, התביישתי. את כל ישותי מילאו המילים 'אוי לנו מיום הדין'. "לפתע, בעודי מתארגן לקראת הצעידה לגיהינום, פרצו לבית הדין ארבע דמויות של ילדים קטנים לבושים בלבן ובעלי כנפיים, הדמויות הקיפו אותי, סנגרו עלי, ביקשו לגשת לבית דין צדק, וטענו שלא הוגן לשפוט אותי מיד לגיהינום, בלי לשמוע על המצוות שעשיתי. "הם החליטו לערער על עונשי בפני בית דין גדול יותר, אבל קודם כל למרק את עוונותיי המרכזיים שהיו: דיבור בבית הכנסת, דיבור לשון הרע והעובדה שגילחתי את זקני ופאותיי יותר מהמותר. הושיבו אותי על כיסא גדול וליפפו את גופי בחוטי ברזל. הכיסא החל מתחמם, ואני ממש הרגשתי מהי 'אש הגיהינום'. זה לא היה משהו פשוט, ואי אפשר לתאר את זה בלשון בני אדם, אבל אני יכול לומר שהרגשתי את אש הגיהינום. לאחר מכן הצליפו בי בשוטים של ברזל כשמלאך אחד מקריא את הפסוק 'והוא רחום יכפר עוון...' שלוש פעמים. העונש הקשה ביותר היה על לשון הרע. הם סרקו את לשוני במסרקות של ברזל, ממש כמו רבי עקיבא שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל". "ככה יעשה לאיש שמרד בקונו" – זה מה שאשר מספר כי שמע וסבל על כל עוונותיו. גם אחרי ש"שילם" על עוונותיו וחזר לבית דין צדק, שמע אשר את המשפט שחזר פעמים רבות כל כך: 'רשע למה דיברת בבית הכנסת!' "התחילו לצעוק עלי 'למה דיברת בבית הכנסת?'", הוא מספר ומשתנק בבכי.

עדין לא יכולת להתגונן? "לא. וגרוע יותר, הושיבו אותי מול מסך שמקרין כביכול סרט והראו לי את כל חיי, מהרגע שנולדתי ועד הרגע שבו עלתה נשמתי למעלה". איך ראית את הסרט, על גבי מקרן? קשה להסביר את זה במושגים ארציים, אבל להבדיל בין קודש לחול, זה כמו מסך. אתה רואה את מעשיך מיום שנולדת, כולל בר המצוה, כולל הכול עד היום הזה. מראים לך מה היית עושה בחדרי חדרים, מה עשית בפומבי, ממש הכול. כמו שסיפרתי, נענשתי על דיבור בבית הכנסת. הראו לי את כל הפעמים שדיברתי בבית מקדש מעט, ועם מי דיברתי. מי פנה אלי ואיך עניתי לו". על מה עוד הענישו אותך? "היו הרבה סיבות, אך אחת החמורות היא חילול שבת – על שבכיתי בשבת וכעסתי בשבת כשהייתי בצער, וגם על עבירות כמו טלטול של פרטים קטנים. אף על פי שהקפדתי. האשימו אותי שלא ידעתי איך לעשות את זה כמו שצריך". "משמורקו עוונותיי, לקחו אתי המלאכים למקווה טהרה של העולם הבא, שהוא כמובן מקווה רוחני שאי אפשר לתארו במילים, ורק כדי לפשט את הדברים, אני מתאר אותו כמקווה טהרה. ואז החלו המלאכים הלבנים במסע איסוף זכויותי לקראת הדיון בבית הדין הגדול, זכויותי היו במקום עבודתי, בבית העלמין של קרית שמונה. משם ירדנו לעולם אחר, שדומה מאד לעולם הזה. הגענו לבית העלמין הצבאי של קרית שמונה. בימי שני, חמישי ושישי הייתי בא לבית העלמין הזה להתפלל על קברותיהם של החיילים, עכשיו הם החזירו לי", מספר אשר. "ראינו חמש שורות של חיילי צבא הגנה לישראל, כולם לבושים לבן. עמדו שם בבית העלמין הצבאי אלי אוחנה, מרדכי פינחס אורי אזולי שמסר נפשו על קידוש השם. נוסף על כך ראיתי את אייל בן מרגי ועוד המון חיילים שאין לי זכות לדבר עליהם, כי הם צדיקי עליון. כולם היו בבגדים לבנים כמו של חיל הים. כשהם ראו אותי צעקו 'מסעוד הגיע', והיתה שמחה גדולה. כולם עלו איתי לבית דין צדק גדול יותר מזה ששפט אותי, ואז שוב שמעתי את מלאכי החבלה קוראים 'רשע, רשע'. החיילים החלו לצעוד וגוננו עלי, 'תעזבו אותו'". כך בליווי החיילים המגוננים, נכנס אשר לבית הדין הגדול, "היו שם 71 דיינים, פניהם מקרינים אור אין סופי, היופי שלהם מדהים". אתה יודע מי אלה? "אין לי רשות לומר" רק תאמר: האם הם חיים עמנו עוד? "שניים מהם כן". אשר ממשיך בתיאורו המצמרר. "בבית דין צדק המשפט הוא ממש כמו שמספרים: ישנם מאזניים שעל כף אחת שלהם מניחים את כל זכויות, ועל הכף השנייה את כל העבירות ומודדים איזו מהן

המשך בעמוד הבא...

מכילה יותר, כלומר אם האדם עשה מצוות רבות יותר או עבירות רבות יותר. החלו להניח את העבירות שלי על מאזניים, והמלאכים בלבן החלו להניח את הזכויות שלי, לפתע ראיתי כד ענק מלא נוזלים שהניחו בצד הזכויות. 'אלה הדמעות ששפכת עם הנפטרים בעת שהתפללת ביציאת נשמתם'. אמרו לי המלאכים. אחר כך לקחו את הייסורים שלי והניחו אותם ליד נאד הדמעות. צריך להבין, באותם רגעים הייתי בפחד איום. לא הבנתי מה קורה איתי, לא ידעתי מה הולכים לעשות איתי. לאחר ספירת כל החובות והזכויות שלי, התברר שיש לי יותר זכויות, ושני אנשים לבושים בלבן לקחו אותי למקווה טהרה, ומשם הכניסו אותי למקווה טהרה גדול, שם הטבילו אותי, ואז היתה לי זכות להכנס לגן עדן. זה מקום שבו אפשר להנות מכל רגע ושניה של החיים הנצחיים". מי היה שם? "ראיתי את ההורים שלי, את דודי ואת אלי אחי, כשכולם שמחים ושואלים למה באת לכאן?' ראיתי ממש את כל בני המשפחה שלי שנפטרו, עליהם השלום, בלי יוצא מן הכלל. לאחר מכן ראיתי שורה של צדיקים ורבנים היושבים ועטרותיהם בראשיהם והוגים בתורה ובגמרות". איך נראה גן עדן? "אי אפשר לתאר את זה במילים גשמיות, כי זהו משהו רוחני, אבל היה לי תענוג וכבר לא היה חשוב לי לחזור לכאן בכלל. רציתי להישאר שם. היופי והתענוג שם הוא משהו דמיוני שאי אפשר לתאר במושגים של בני אדם. מי שינסה לתאר את זה בלשון בני אדם הוא שוטה. מי שלא היה שם לא יכול להבין. צריך להבין, הכניסו אותי לגן עדן לאחר ויכוחים סוערים בין אלה הלבושים בלבן שהם היו מעטים לבין הרבבות שהיו לבושים בשחור, ובסופו של דבר הוכרעו לובשי השחורים ונעלמו כלא היו. ואז הראו לי שולחן מזהב, הראו לי גינה גדולה וירוקה ובה צמחים ופירות לרוב, הכל בצבע ירוק, ואמרו לי 'זה החלק שלך'".

ובכל זאת חזרת... "כן. פתאום בא אדם בעל הדרת פנים ועור קורן מפניו ואמר לי בטון כועס: 'אני לא רוצה לראות אותך פה אצלנו, אני רוצה לראות אותך במירון'. הוא חזר על כך שלוש פעמים, אחר כך נתן לי בידו הימנית, מכה על המצח, במקום שמניחים תפילין של ראש. משם לקחו אותי כשאני מלווה באנשים לבושים בגדים לבנים לחדר גדול ועצום.לפתע הרגשתי שמישהו דוחף אותי, ומיד חזרתי לקרבת הגוף שלי, שבאותה עת היה בחדר ניתוח בצנתור. שם הרגשתי שאני מרחף מעליו כיונה, בוכה וצועק 'תצילו אותו תצילו אותו', אחר כך חזרתי לתוך הגוף שלי".

במשך מספר שבועות התגורר אשר בביתו של בן דודו מכלוף שטיפל בו במסירות נפש מרגע התמוטטותו, עם שאר בני המשפחה. אשר היה אמנם עירני אך כמעט נטול חיים, עד אשר ביום בהיר אחד קם והחל ללכת לתפקד ולפעול, בלי כל הסבר מה היה ואיך יתכן הדבר מבחינה פיזית. אבל הסבר רוחני יש לאשר עצמו. "לילה אחד", מספר אשר, "ראיתי לפתע שלוש דמויות שלא מעלמא הדין. 'מדוע ירדת לעולם?', הוכיח אותי הגדול שבהם' 'מדוע החזירו אותך לחיים אם לא בשביל שתספר לבריות שאוי להן מעלבונה של תורה ואוי להן מיום הדין ואוי להן מיום התוכחה, וכי אין הן חייבות להתעורר ולדעת כי יתנו דין וחשבון על מעשיהן בעולם הבא?! קום מיד ממיטתך ותתחיל לעבוד', אמרו השלושה והסתלקו". מאותו רגע הטיפולים הקשים באשר הצליחו, הוא קם ממיטתו ולאחר מספר חודשי אשפוז הוא עבר לשיקום קשה מאד, ללא ציפיות מיוחדות לעתיד, אך בחסדי השם הוא מתאושש וכבר מתפקד כמעט לבד. מאז שחזר לדבר הוא מספר על המקרה לכל מי שרק מוכן להאזין לו. היום הוא מרצה, עורך חוגי בית ואף החל בכתיבה מפורטת של הסיפור שעבר. במהלך היום הוא לומד תורה בכולל "כה לחי" וממשיך לספר את סיפורו לכל דכפין. אחרי הכל יש לו שליחות וממנה לא יתעלם.

[עיתון 'משפחה']

■

שביבים / שאול שיף

■ "שמע" כפול ששים

... לצערנו, בימינו קרוב למיליון ילדים יהודים אינם יודעים כלל ועיקר מהי "קריאת שמע", וצריך להחזיר בזה עטרה ליושנה. צריך ללמד את ילדי ישראל מהי מעלתה ומהו כוחה של קריאת שמע, שאיתה עלו יהודים להיהרג על הגרדום ובמשרפות, ומסרו נפשם על קדושת ה'. לפני מספר שנים זכינו לראות במו עינינו, מה בכוחה של קריאת שמע לחולל אצל האדם. מעשה שהיה כך היה: צעירה שנולדה וגדלה בקיבוץ, במשפחה רחוקה מקיום תורה ומצוות, החליטה ביום בהיר אחד לחזור בתשובה שלמה. לאחר זמן עמדה להתחתן עם בחור ישיבה ירא שמים בתכלית. בהסכמת חתנה פנתה למזכירות הקיבוץ לאשר לה לקיים את החתונה בקיבוץ החילוני שבו נולדה וגדלה. אביה היה אחד מראשי הקיבוץ, ועשה מאמצים רבים כדי שאנשי הקיבוץ יענו בחיוב לבקשתה, ואכן כך היה. החתונה נערכה ברוב פאר והדר בלב לבו של הקיבוץ. בין הנוכחים באירוע היה אחד מאנשי הקיבוץ הסמוך, שניגש אל אבי הכלה ושאלו כיצד יצאו לו 'פירות באושים' כאלו, שפזלו והלכו לעולם החרדי. השיב לו אבי הכלה באורך רוח, שהכול התחיל מכך שאחת מילדות הקיבוץ נסעה לסבתה, ושם

התוודעה לספר תורני, שבו נכתבה סגולה לשמירה - לומר קריאת שמע בלילה. הילדה ביקשה מסבתה את הסידור, והביאתו לקיבוץ.
הילדה סיפרה לחברתה [הכלה המדוברת], שהיא גילתה סגולה גדולה לשמירה. שתי הילדות החליטו, שמאחר וגרות בקיבוץ ששים משפחות, שצריך לשמור ולהגן עליהן מפגזים וטילים ששולחים האויבים, כל אחת מהן תקרא בכל לילה לפני השנה שלושים פעם קריאת שמע, וכך תשמורנה יחד על שישים המשפחות שבקיבוץ. כך צמח הנטע הנפלא הזה. אפילו ילדות שנולדו בתוך קיבוץ חילוני, רחוק משמירת תורה ומצוות, התעוררו בתשובה בזכות קריאת שמע, ונפשן היהודית בערה בקרבן באמירת המילים הקדושות הללו.

צדיק גוזר...

באחת מישיבות ועד הרבנים, ביקש הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א להמחיש מעט את משמעותה של ברכה או הבטחה ממרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל. הוא נעמד, ביקש את רשות הדיבור וסיפר:
לפני כמה שנים נפטר לבית עולמו תלמיד חכם חשוב וקדוש, מצדיקי עולם, הגאון הקדוש רבי שמואל צבי רוזנפלד זצוק"ל. רבי שמואל צבי הסתופף כל חייו בהיכל השם בדבקות ואהבה, ומאחר שהקפיד להצניע את הליכותיו בקודש - רק מעטים זכו להכירו. מעטים עוד יותר הכירו את ארבעים שנות המתנה שגזר עליו מרן פוסק הדור הגרי"ש אלישיב זצוק"ל. רבי שמואל צבי היה יהודי גאון וקדוש, שקדן עצום ויחד עם זאת - עניו ונחבא אל הכלים. כל היום ראשו בלימוד התורה, עיניו שפופות למטה וראשו בעליונים. בהגיעו לפרקו, בחר בו האדמו"ר בעל ה'ברכת משה' מלעלוב זיע"א לחתן. רבי שמואל צבי היה מקורב מאד אצל מרן בעל ה'קהילות יעקב' זצוק"ל. הסטייפלר בעיני קודשו ידע כי לפניו ניצב מלאך בדמות אדם, אשר קידש את כל כולו לתורה ולעבודת השם, וכמוהו יש יחידי סגולה בדור. הוא הרבה להשתעשע עימו בדברי הלכה ופלפול החשיב את דעתו בכל עניין. אבל מול הרופא בבית החולים הדסה לא עמדה לו שום פרוטקציה! הדוקטור טען שהלב שלו הרוס. ששעותיו בארץ החיים קצובות. ושהוא נצרך לניתוח לב מסובך מאד. ומדובר ברפואה של לפני חמישים שנה, לפני הטכנולוגיה והמדע שנולדו מחדש מאז ועד היום.
"מדובר בניתוח מורכב מאד" , אומר הפרופסור. "אנחנו נעשה ככל יכולתנו, כמובן, אבל אין כל ערובה שתקום חי מהניתוח". רבי שמואל צבי עוצם עיניים, מליט פניו בידיו. רגע ארוך עד שהוא אוסף את עשתונותיו, ושואל: "כמה סיכויי הצלחה יש?" - סיכויים קלושים, אם בכלל", פוסק הפרופסור, עיניו נעוצות בנקודה עלומה על גבי השולחן. "החלטה שלך, רבי". הפרופסור קם מכיסאו. רבי שמואל צבי מתאמץ לקום בלי להסתחרר. הפרופסור מלווה אותו אל הדלת והוא יוצא החוצה, אל הרחוב ההומה. כפוף עייף ושבור, ארבעים שנה הוא בעולם ועכשיו נחרץ עליו למות. רק בן ארבעים...
הוא חושב לרוץ אל בית המדרש ולהימלט אל הגמרא, אבל רגליו מוליכות אותו אל רבן של ישראל, מרן הסטייפלר זצוק"ל. בדממת כבוד עומד הוא מול איש האלוקים. ה'קהלות יעקב' מגביה את ראשו מספרו, ועיניו נתלו בו מפינת החדר, נוקבות, בוערות כשני גחלים לוחשות. הוא מגיש לו עט ונייר, ואומר בפשטות: תרשום כאן מה שאתה רוצה! הוא כותב בבהילות משפט אחד: "אני עובר ניתוח מסוכן שסיכויי הצלחתו קלושים. אני רוצה הבטחה שאשאר בחיים אחר הניתוח..." הסטייפלר מצמיד את הנייר לעיניו קצרות-הרואי. קורא את השורות, ומברך. רבי שמואל צבי לא נרגע. "הבטחה אני רוצה, רבי. הבטחה שליבי ימשיך לפעום גם לאחר הניתוח!" הסטייפלר שותק. שינוי סדרי הטבע... הוא לא יכול להבטיח. וכי תחת אלוקים אני? הוא מרכין את ראשו, שקוע בשרעפים למשך 2 דקות, בכל זאת - הלב הקדוש חייב להמשיך לפעום. בסוף הוא אומר לו: "סע לירושלים. בירושלים מתגורר צדיק נשגב, רבי יוסף שלום אלישיב, הפסקים שלו מקובלים בשמים! סע לעיר הקודש, בקש בשמי מרבי יוסף שלום שיגזור על פמליא של מעלה בגזירת-רב שהניתוח חייב להצליח. גם הפסק הזה, כמו כל הפסקים שלו יתקבל בעז"ה!" פניו של רבי שמואל צבי אורו. מרן 'הקהילות יעקב' נתן לו כתובת. הפסקים בכתובת ההיא מתקבלים בשמים! הוא יוצא חדור תקווה אל רחובות בני ברק ותופס את האוטובוס הראשון העולה ירושלימה. כעבור שלוש שעות התייצב בחדר הלימוד שברחוב חנן 01 וסיפר מי שלחו הלום. מרן הרב אלישיב התבונן בו נבוך. "הסטייפלר עצמו הורה כך? הוא שלח אותך אליי על-מנת שאני אגזור?" - "אכן כן הוא שלח אותי אל הרב". הרב אלישיב שקע בהרהוריו. כתמיד חיפש ומצא את חובתו בשעה הזו. היהודי מבקש גזירה, ותואר פניו המאיר לא מותיר ספק אודות גדלות-נפשו. ה'קהילות יעקב' מחזק את ידו. ומפנה אליו. נדרש כאן אפוא פסק דין. לא ברכה , פסק דין. ופסק דין מצריך עיון. הוא מהרהר. שואל שאלות. מבקש לדעת את כל הנתונים על בוריים. ר' שמואל צבי שוטח לפניו את הפרטים. הרב אלישיב הופך בעניין, לבסוף הוא אומר בפשטות: "אני גוזר בכוח התורה שליבו של ר' שמואל צבי יבריא וימשיך לתפקד לאורך ימים!"
"ארבעים שנה עברו מאז", סיים הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א. "ארבעים שנה בהן המשיך רבי שמואל צבי לשקוד וללמוד וללמד, לגדל את ילדיו לתורה, להובילם לחופה ולרוות נחת. במשך השנים הללו, מאז גזר מרן הגרי"ש זצוק"ל על ליבו לתפקד כשורה - פעם הלב ללא דופי ובלי שום טיפול..." ביום טוב ראשון של סוכות תש"ע, ארבעים שנה לאחר גזירת התורה של הרב אלישיב, נדם ליבו הקדוש של רבי שמואל צבי רוזנפלד זצ"ל. בקיץ, חודשים ספורים קודם לפטירתו, הגיע רבי שמואל צבי לתל השומר לביקור אצל ד"ר מנקס, קרדיולוג מומחה. "הלב שלך עובד כאילו רק אתמול קמת מהניתוח!" התפעל הדוקטור...

(גיליון 'מרבה חיים')

ונא אל תצריכנו

הגאון רבי שלמה צבי אטיק זצ"ל, אבי משפחת אטיק המפוארת, שנפטר לפני יותר משלשים שנה, בהיותו בחור צעיר נתייתם מאביו וחי בדחקות עצומה. אמו עמלה קשה להרויח כמה פרוטות אבל לא הספיקה להשיג יותר מלחם צר ומים במשורה. הוא למד אז בישיבה בצפת בהתמדה גדולה כאילו הי' העשיר שבעולם, אבל בגדיו הקרועים והטלאים שעליהם הראו לכולם מה מצבו.
באחד הימים בא נדיב לישיבה וביקש לתמוך ב"בחור חשוב ונצרך גדול". ההנהלה חשבה מיד על הבחור החשוב שלמה צבי אטיק, שהרי מי גדול כמוהו, ומי נצרך כמוהו. קראו לו ואמרו לו שיש תומך בשבילו. ענה ואמר - יש לי 'שטיצער' כבר! (יש לי תומך!) אמרו: אין החי יכול להכחיש את החי! אין דחקות כמו שאתה חי בה. מי השטיצער שלך? ענה בעוז: "הקב"ה הוא התומך שלי, ואיני מסכים לשום תומך אחר!" אמרו לו שאין הוא בר הכי להחליט! אך הוא בשלו, אינו זז כמלא נימא. אמרו לו: ניגש ביחד לבית דין והם יחליטו! עכ"פ הסוף ידוע - שיצא ממנו ת"ח מופלגים זצ"ל ויבדלחט"א, ומשפחה של ת"ח מופלגים

משכמם ולמעלה, וכן ירבו עוד ועוד.

ועוד מעשה שסיפר לנו אחד מבני העליה הי"ו של ישיבת מיר הק', שסמוך לחתונתו קנו לו דירה - אבל חלק נכבד נשאר עליו לשלם, וכסף מנין? אין לו פרוטה לפורטה. חשב על הלוואה מההוא ומתנה מפה ושם, עד שהקב"ה האיר עיניו במה שהוא אומר בכל יום בברכת המזון, בברכה השלישית המשולשת בברכות - "ונא אל תצריכנו ה"א לא לידי מתנת בשר ודם, ולא לידי הלוואתם, כי אם וכו'" - היינו, הרי ביקשתי כחמש מאות פעם כל שנה ושנה, שלא אצטרך לבשר ודם כלל! א"כ, מכאן ואילך איני רוצה שום הלוואה, שום מתנה, אלא מאמין אני באמונה שלימה שאקבל מידו המלאה ולא בשום דרך אחרת! והתחזק בזה שוב ושוב. ועבד על עצמו שיהא ברור לו כשמש שיקבל מה שצריך, ולא נתן שיכנס למוחו אפי' צל של ספק ולא שום מחשבה של איזו עצה אם לבסוף לא תגיע הישועה - כרגיל בבוטחים שלא באמת - אלא באופן ודאי. אחרי כמה ימים אביו מסר לו שאחותו, היינו דודתו של האברך הנ"ל) שגרה בחו"ל ביקשה ממנו שרצונה לקנות חלק בדירה שקנה עבור בנו זה. אין רצונה ואין דעתה לדור שם, אלא שיהא לה חלק בדירה כדי שיהא לה קנין קרקע בא"י. וכמה רוצה היא לתת עבור חדר אחד? - מאתיים אלף דולר! בדיוק הסכום שהוא צריך לשלם כעת עבור החלק שהתחייב בקניית הדירה! הבקשה "לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם" - נתקיימה בו במלואה!

(מעובד מתוך גיליון 'סיפורי ביטחון על הפרשה')

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net